

Bohemistika v jazykovém a kulturním kontaktu se světem.

XI. mezinárodní sympozium o češtině jako cizím jazyku

Ve dnech 5. až 9. srpna 2024 se uskutečnil jedenáctý ročník mezinárodního sympozia o češtině jako cizím jazyku *Bohemistika* (Bo2024) s podtitulem *Bohemistika v jazykovém a kulturním kontaktu se světem* (<https://bohemistika.symposium.ff.cuni.cz>). Hlavním organizátorem konference byl Ústav bohemistiky pro cizince a komunikace neslyšících Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, s nímž spolupracovala dvě sprátená pracoviště Ústav českého jazyka a teorie komunikace a Ústav Českého národního korpusu. Konferenci finančně zaštilil program Cooperatio ve vědní oblasti Lingvistika (srov. <https://www.ff.cuni.cz/vyzkum-a-veda/granty-a-projekty/grantove-prilezitosti-v-ramci-uk/cooperatio>). Konference se stejně jako předešlé ročníky uskutečnila ve vazbě na 67. běh Letní školy slovanských studií FF UK (<http://lsss.ff.cuni.cz>). Konferenčním prostorem pro hlavní dny akce se stala historická budova Filozofické fakulty UK na náměstí Jana Palacha v Praze. Sympozia se zúčastnilo přes padesát přednášejících z Evropy (Česko, Francie, Německo, Polsko, Švýcarsko, Velká Británie), ale i mimoevropských zemí (Čína, Japonsko, Tchaj-wan, USA), kteří přednesli 38 příspěvků, prezentovali 6 posterů a realizovali 4 předkonferenční workshopy.

Oficiálnímu zahájení konference předcházely dva workshopové dny. V pondělí 5. srpna se uskutečnil první workshop Christiana Hilcheyho z Texaské univerzity v Austinu na téma *Using the Reality Czech Materials – From Formal Classroom to Self Study*. Workshop byl zaměřen na prezentaci otevřeného vzdělávacího materiálu Reality Czech (<https://realityczech.org>), který je volně přístupnou on-line učebnicí pro výuku češtiny jako cizího jazyka, primární cílovou skupinou učebnice jsou rodilí mluvčí americké variety angličtiny.

Další workshopový den v úterý 6. srpna nabídl tři workshopy, zaměřené na moderní aplikace a nástroje ve výuce jinojazyčných mluvčích češtiny. Během workshopu *GramatiKat: Jak gramatické profily pomáhají učitelům i studentům při výuce češtiny jako druhého jazyka* Domínika Kovářiková, odborná asistentka Ústavu českého národního korpusu, představila základní funkcionalitu nástroje, který

umožňuje sledovat substantiva, slovesa a adjektiva v jejich nejčastějších gramatických tvarech (<https://korpus.cz/gramatikat>). Třetí workshop se věnoval *Možnostem využití softwaru SLAN v hodinách češtiny pro cizince*. Anastasia Sokolova, vedoucí Katedry ruského jazyka a literatury Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, uvedla nástroj SLAN (<https://slan.ped.muni.cz>), který obsahuje 2 tisíce odvozených substantiv získaných z devíti učebnic češtiny pro cizince na úrovních od A2 do B2 podle SERR. SLAN umožňuje jinojazyčným mluvčím sledovat slovtvorné vztahy mezi slovy. V celkovém pořadí čtvrtý workshop vedený Adrianem Janem Zasínou, ředitelem Ústavu bohemistiky pro cizince a komunikace neslyšících, byl zaměřen na korpusový přístup ve výuce a prezentaci korpusových cvičení shromážděných v Korpusové cvičebnici pro studenty češtiny jako cizího jazyka (<https://karolinum.cz/knihy/zasina-korpusova-cvicebnice-pro-studenty-cestiny-jako-ciziho-jazyka-29019>).

Všechny workshopy se potkaly s hojnou účastí účastníků konference.

Slavnostní zahájení konference ve středu 7. srpna otevřela úvodním slovem doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc., členka organizačního výboru. Účastníky konference následně pozdravil PhDr. Mgr. Václav Velčovský, Ph.D., vrchní ředitel sekce mezinárodních vztahů, EU a ESIF, a za vedení fakulty proděkan doc. PhDr. et JUDr. Jakub Rákosník, Ph.D. Slavnostní proslovy zakončila Hana Hlaváčková, předsedkyně Československého ústavu zahraničního, která uvítala akci ze strany krajanů v zahraničí.

Odborné jednání otevřela plenární přednáška prof. Tomáše Glance z Univerzity v Curychu, jenž se ve svém příspěvku *Migrace – exil – mnohojazykovost v české literatuře: výhledy a ohlédnutí bohemistik* věnoval otázce české literatury v kontextu překračování nejrůznějších hranic, státních i kulturních. Mimo jiné komentoval i transkulturní praxi trvající v Českých zemích, která dlouhodobě ovlivnila bohemistiku nejen v meziválečném období.

Další jednání probíhala ve dvou paralelních sekcích. První dopolední sekce byla věnována Společnému referenčnímu rámci pro jazyky (SERRJ) a otázce jazykové úrovně obecně. V rámci tématu SERRJ zazněly příspěvky *Stylometická analýza textů z testových cvičebnic pro cizince různých úrovní* Žanety Stiborské, Michala Místeckého a Lucie Radkové z Ostravské univerzity; *Mediace jako jeden z komunikačních modů: teorie a praxe* Dariny Hradilové z univerzity Palackého v Olomouci; *Vhled do úrovně české gramaticko-lexikální kompetence u ukrajinských mluvčích* Milana Kubiátka a Jiřiny Růžičkové z Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Druhá dopolední sekce se zaměřila na frazeologii. V této sekci byly prezentovány příspěvky *Osvojování druhého jazyka: problematika ekvivalence českých a španělských frazémů* autorství Terezy Šandové

z Filozofické fakulty UK; *Staré frazémy v novém hávu* Marie Kopřivové z Filozofické fakulty UK; *České narativní metaoperátory v procesu hledání frazémů* Alexandry Zięby ze Slezské univerzity v Katovicích.

Témata odpoledních sekcí pak byla didakticko-výzkumná. První sekce se zaměřila na fonetiku a výslovnostní jevy češtiny nerodilých mluvčích. Zazněly zde čtyři příspěvky: *Asimilace a ztráta znělosti souhlásek u jinojazyčných mluvčích češtiny* autorství Jitky Veroňkové z Filozofické fakulty UK; *Výslovnostní odchylky nerodilých mluvčích s prvním jazykem vietnamštinou* Radima Ošmery z Masarykovy univerzity; *Možnosti vizualizace při nácviu výslovnosti češtiny pro cizince* Tanji Kocjančič Antolík a Jitky Veroňkové z Filozofické fakulty UK; *Rodilý versus nerodilý mluvčí v pozici učitele češtiny jako druhého jazyka / problematika cizineckého akcentu* Radima Ošmery a Terezy Netíkové z Masarykovy univerzity.

Další sekce se věnovala široce pojaté lingvodidaktice. Tuto část naplnily příspěvky *K faktorům řečové distribuce mluvnických kategorií a jevů v současné češtině* Milana Hrdličky z Filozofické fakulty UK; *Kultura mluveného projevu a výuka češtiny pro cizince* Jiřího Hasila z Filozofické fakulty UK; *Nové podněty z opětovně zahájeného prezenčního studia češtiny na Pekingské univerzitě zahraničních studií* autorství Evy Roubalové z Pekingské univerzity zahraničních studií.

Čtvrteční odpoledne uzavřela co do počtu příspěvků nejobsáhlejší sekce, jež byla věnována otázce českého zděděného jazyka. Tato problematika byla účastníky sympozia živě diskutována. Český zděděný jazyk představuje variantu češtiny užívanou v českých rodinách žijících v zahraničí. Její podoba se různou měrou liší od standardní češtiny, zkoumání jejích charakteristik představuje zajímavou výzkumnou oblast. Hlavní otázkou, která byla vyzdvihnuta během konference, byla otázka výuky češtiny jako jazyka zděděného, protože právě tato podoba češtiny klade zcela jiné nároky na vzdělávání oproti češtině mateřské či češtině pro cizince. V první části zazněly příspěvky *Zděděný jazyk v cizině i doma* Marie Čechové; *Potenciál a potřeby druhé generace mluvčích češtiny jako zděděného jazyka z didaktického hlediska* Kateřiny Šichové z Univerzity v Řezně; *Rodina jako základ bilingvního vývoje: Příklad české komunity v irském Dublinu* Terezy Krymlákové z Filozofické fakulty UK; *České školy v zahraničí a jejich role v životě české diaspor* autorek Marie Boccou Kestřánkové z Filozofické fakulty UK a Evy Jánské z Přírodovědecké fakulty UK. V druhé části byly předneseny příspěvky *Czech as a Heritage Language: The Need for Research-Informed Heritage Language Pedagogy* Vandy Picket z Univerzity v Oxfordu; *České školy v zahraničí a jejich zkušenost s výukou vícejazyčných žáků. Dilemata vícejazyčné výchovy a výuky* Lucie

Slavíkové Boucher z České školy bez hranic v Paříži; *K vývoji učebnice 3. ročníku ZŠ pro uživatele češtiny jako jazyka zděděného* autorky Marie Boccou Kestřánkové z Filozofické fakulty UK; *Nebyl to jazyk český, ale zelovskéj: Současná situace češtiny v polském Zelówě* Ivy Šimkové z Filozofické fakulty UK.

Čtvrteční jednání otevřela opět plenární přednáška prof. Melissy Shih-Hui Lin z Národní univerzity Chenchi v Tchaj-peji. Ve svém příspěvku *How LI Chinese learn the Czech language: The case of Czech instrumental* představila pohled čínských studentů češtiny na instrumentál. Čínština a čeština s ohledem na morfologickou bohatost reprezentují dva protipóly, proto je česká morfologie výzvou pro čínské mluvčí a je třeba jí věnovat zvláštní pozornost v oblasti výuky češtiny jako cizího jazyka.

Dopolední jednání se konala ve třech paralelních sekcích. Zazněla zde témata týkající se korpusového výzkumu, pragmatiky, translatologie a literatury. Jednalo se o příspěvky *Direkcionálna a volba prekladateľských stratégií – na príkladu prekladu konstrukce typu OVS z češtiny do němčiny* Christofa Heinze z Univerzity v Lipsku; *Určování vidového významu výpovědi* Ilony Starý Kořánové z Filozofické fakulty UK; *Words Meet Pictures: Korean Learners of Czech Describing Motion Situations* Svatavy Škodové z Filozofické fakulty UK; *Korpusová analýza slovní zásoby v českých učebnicích biologie* Dominiky Kovářikové a Silvie Převrátilové z Filozofické fakulty UK; *Rozdíly mezi češtinou a chorvatštinou v tvorbě a užívání deverbativních adjektiv a substantiv* Karla Jirásky z Filozofické fakulty UK; *Provozní řád jako administrativní dokument a veřejný nápis (česko-polská komparace)* Andrzeje Charciarka ze Slezské univerzity v Katovicích; *Nářeční prvky v současné české beletrii a jejich vnímání rodilými mluvčími i studenty češtiny jako cizího jazyka* Sergeje Skorvida z Univerzity Hradec Králové; *Komunikační ne/dorozumění a japonští studující češtiny* Markéty Bruny Gebhart z Tokijské univerzity zahraničních studií.

Odpolední část sympozia se konala ve dvou sekcích. Miroslav Slowik z Technické univerzity v Liberci se věnoval češtině z pohledu španělských mluvčích v příspěvku *Česká řečová zdvořilost z pohledu Španělů*. Ondřej Vinš z Filozofické fakulty UK představil *Jak píšou čeští neslyšící?* V druhé sekci byla pozornost věnována výukovým aplikacím a platformám. V této části byly prezentovány příspěvky *Využití slovo tvorného analyzátoru (SLAN) při práci s novou učebnicí češtiny pro nerodilé mluvčí Cestou necestou* Adriany Válkové, Anastasie Sokolové a Hany Svobodové z Masarykovy univerzity; *Česky od A do C* Pavla Pečeného z Ústavu jazykové a odborné přípravy UK; *Model BOPPPS pomocí platformy*

»RainClassroom« ve výuce češtiny pro středně pokročilé čínské studenty Huan-huan Chen z Pekingské univerzity zahraničních studií.

Podvečer konference zpříjemnila posterová sekce, která byla věnována především učebním materiálům. Jednotliví autoři prezentovali následující témata: *Letní učebnice češtiny* (Hana Hejlová, Filozofická fakulta UK), *Reality Czech* (Christian Hilchey, Texaská univerzita v Austinu); *Levou zadní II – učebnice češtiny jako druhého jazyka* (Pavlna Vališová, Filozofická fakulta UK); *Multi-mediální učebnice češtiny pro vícejazyčné děti* (Jana Nahodilová, Česká a slovenská škola Okénko), *Valenční konstrukce v češtině pro cizince* (Andrea Houdoušková, Filozofická fakulta UK), *Výjadřování pohybu pomocí slovesa jít v češtině* (Šárka Petrovičová, Technická univerzita v Liberci).

Vzhledem k tomu, že sympozia se účastní zahraniční bohemisté, je jeho důležitou složkou také kulturní program, který umožňuje rozšíření povědomí v aktuálním kulturním dění a zajímavostech a v neposlední řadě také umožňuje navázání dalších kulturních kontaktů.

V rámci doprovodného programu měli přednášející možnost se účastnit autorského čtení současného českého básníka a teoretika Jaromíra Typlta (<http://www.typlt.cz>), který představil akusticko-vizuální poezii jako jednu z větví současné české literární produkce.

V další části kulturního programu bylo prezentováno filmové nastudování Nezvalovy *Abeceedy*, kterou v rámci divadelního semináře připravili studenti programu Bohemistika pro cizince. Představení uvádí alternativní přístup k práci s českými literárními díly a jejich zprostředkování mluvčím s jiným mateřským jazykem, než je čeština. Inscenace byla nastudována a zfilmována pod vedením Peadra Dr. Ilony Starý Kořánové, Ph.D. Filmové zpracování *ABECEDA podle Vítězslava Nezvala a proměny podoby znaku* připomnělo sté výročí prvního vydání tohoto díla. Na přípravě se podílela také doc. PhDr. Irena Vaňková, CSc., Ph.D., což propojilo bývalé samostatné ústavy, Ústav bohemistických studií a Ústav jazyků a komunikace neslyšících, v jeden Ústav bohemistiky a komunikace neslyšících, který vznikl spojením původních ústavů 1. 7. 2023. Celé představení je možné zhlédnout na kanále YouTube (<https://www.youtube.com/watch?v=L9YC4BHT2xo>).

Poslední den konference se nesl v duchu doprovodného kulturního programu, který se konal na zámku v Lužanech. Kulturní program se uskutečnil pod záštitou *Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových* (<http://www.hlavkovanadace.cz>). Účastníci si připomněli odkaz Josefa Hlávky, jehož památku uctili položením kytice v hrobce na hřbitově v Přešticích. Následně byli hosté uvítáni předsedou Nadání prof. JUDr. Václavem Pavlíčkem, CSc. v zámeckém parku. V rámci programu mohli účastníci vyslechnout koncert sexteta MusEquality v zámecké kapli. Samozřejmě ne-

mohla chybět ani komentovaná prohlídka zámku, který byl ve své historii vždy místem, kde se potkávaly významné české kulturní osobnosti.

S ohledem na vysokou účast lze celou akci považovat za velice zdařilou, proto se budeme těšit na další ročník konference, jež se uskuteční v srpnu 2026. Kniha abstraktů Bo2024 je přístupná na webových stránkách sympozia (viz https://bohemistika.symposium.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/145/2024/07/Bohemistika_2024_Book-of-Abstract.pdf). Na tomto webu (<https://bohemistika.symposium.ff.cuni.cz>) najdete také další informace týkající se předešlých a nadcházejících ročníků. Doufáme, že se za dva roky opět sejdeme v početné skupině příznivců češtiny jako cizího jazyka. Proto vás již nyní srdečně zveme na dvanáctou edici sympozia o češtině jako cizím jazyku Bohemistika 2026.